

זה זמן מה קיימת תקווה שהחימוש המונחה המדויק (חמ"מ — PGM)* יהיה מסוגל לבלום מאסות של כוחות שריון, וימנע את הצורך בהפעלת נשק גרעיני. בכוונתי לדון במגבלותיה של גישה זו, ותחילה אציין את מסקנותי.

הישענות בלעדית על אסטרטגיה של הגנה סבילה, אפילו תהא זו מבוססת על חמ"מ, היא לעיתים קרובות אשליה, שיש בה כדי לשרת צרכים פוליטיים חולפים, אך אין בה כדי לענות על בעיות היסוד של המציאות הצבאית. חמ"מ אינו תרופת פלא, וגם הטכנולוגיה המתקדמת ביותר אינה יכולה להתעלם מדרישותיה הבסיסיות של האסטרטגיה, או לדחקן הצידה. כל ניסיון למתוח את השלכות החמ"מ מעבר למגבלותיו המהותיות כמוהו כהתייחסות למערכת דינאמית כאל סטאטית, התייחסות שתגרום לאבדנה של מידה משמעותית מאד של חופש המשחק. שיקול זה נכון גם, כאשר חמ"מ משמש כתחליף לכלי-נשק גרעיניים, ויש לו משמעות ניכרת בראיית החמ"מ וטכנולוגיות הגנה קונבנציונאליות מודרניות כמכלול אחד.

יחסי הגומלין האסטרטגיים באירופה בין ארגון נאט"ו לבין מדינות ברית-וארשה מכוונים על-ידי הנשק הגרעיני, המהווה גורם דומיננטי בכל התסריטים הצבאיים המציאותיים. תסריטים אלה, המתבססים על שימוש בנשק קונבנציונאלי, מנותקים מן המציאות, אולם ניתן לדון בהם דיון מושגי מופשט. מלחמה במזרח התיכון יכולה להוות מודל חלקי לעימות קוניבנציונאלי אינטנסיבי, שבו הן שדה הקרב גדוש הכרחות והן הנכסים האסטרטגיים באים לידי שימוש, או נמצאים תחת איום, בתוך מרחב זמן קצר ביותר.

האסטרטגיה של ברית וארשה באירופה היא, ללא ספק, התקפית, ומכוונת לסחיטה או לכפייה. היא מתוכננת להתמש במלחמת בזק מאסיבית ("בליצ-קריג") המיועדת להשתלט על מערב אירופה, או לפחות ליצור עובדה מוגמרת מקומית על ידי פעולה פתאומית אלימה.¹ מדינות ברית נאט"ו החליטו לוותר מראש על אופציה אמינה למתקפת מנע לטובת קרב-בלימה שיתנהל בשטחן שלהן. גישת התגובה הגמישה תהיה בעלת אמינות, כל עוד היא תכלול אופציה לשימוש בנשק גרעיני. אלטרנטיבות שאינן כוללות אפשרויות התקפיות, אפילו הן מתבססות על כוח אש רב דיוק, עלולות להתגלות כמוטעות מיסודן. ובמילים אחרות: באסטרטגיית הגנה סבילה הדוחה אפשרות התקפה מלכתחילה, אי אפשר להמיר כוח אש גרעיני בטכנולוגיית דיוק קונבנציונאלית.

טכנולוגיה חדשה של נשק קונבנציונאלי יכולה, לכל היותר, להעלות את מחירה של התקפה באורח משמעותי ולהביא לבלימתה הזמנית, אם זו לא תיכלל במסגרת אסטרטגיה הגנתית כוללת. השאלה היא האם יכולת תמרון, לפחות בהקשרה הקונבנציונאלי

1* PGM — Precision Guided Munitions.

המערכת מפנה תשומת לב הקוראים למאמר "חמ"מ", שהתפרסם בחוברת "מערכות" מס' 253, עמ' 18—21.

הגנה קונבנציונלית ב

יכולה, יותר מאשר כוח אש ושריון, להפוך מלחמת התשה למלחמה החותרת להשיג ניצחון במובנה המסורתי של המילה. ה"ניצחון", כמו ה"תבוסה", עדיין טעונים הגדרה, במיוחד כאשר הצד התוקף מייצג את "הברנש הגדול" ביחסי גומלין אידיאולוגיים רב ממדיים ואסימטריים מבחינה כמותית.²

טווח הטכנולוגיות החדשות

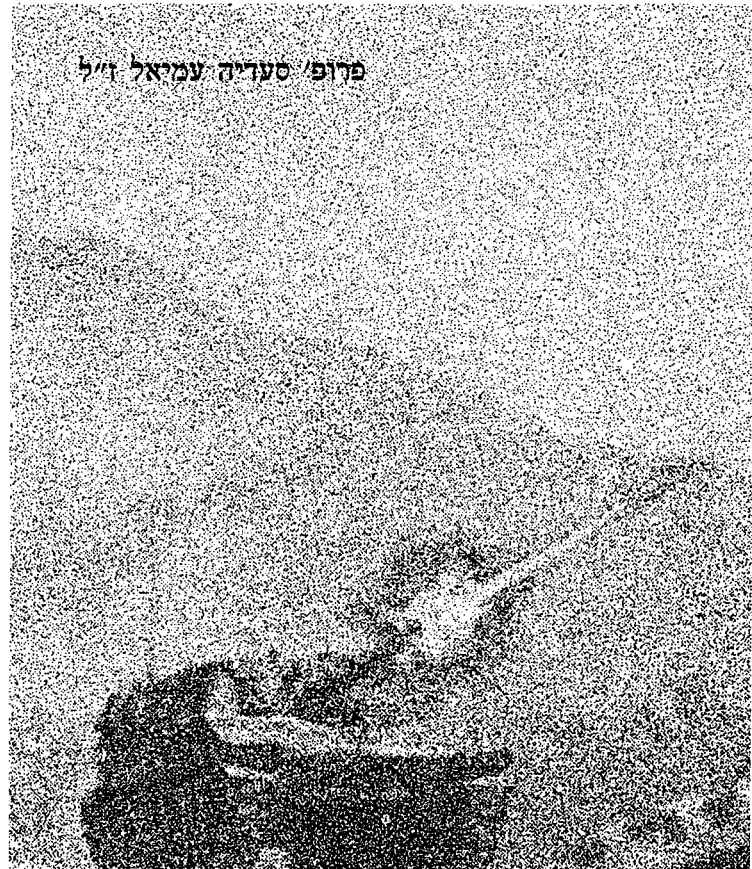
תרומותיה של הטכנולוגיה המתקדמת למערכות הגנה משתרעות הרבה מעבר לחמ"מ, והן כוללות את היכרות לזירות הבאות.³

□ הערכה מיידיית של איומים

בעתיד הקרוב תגיע הטכנולוגיה לשלב בו תוכל לתת את האתראה המוקדמת הדרושה, בצורת אינדיקטורים ומידע שיתקבלו, למרות הטעויות והעלמות. את ראה זו תעניק זמן מספיק לגיוס כוחות ולפריסתם. זהו מרכיב חיוני של אסטרטגיה הגנתית ויש לו השלכה משמעותית על מדיניות ההגנה,^{2*} על ממדי הצבא הסדיר והמיליציה, על גדלם היחסי, ועל מצב הכוונות שלהם.

□ מודיעין ותצפית בשדה הקרב ב"זמן אמיתי" אלה ייעלו את השימוש בכוחות, ויקטינו את מספר

2* הכוונה כאן למושג האנגלי Defence Posture — שמשמעותו: האופי המדיני-צבאי ולא להיבט המדיני-פוליטי.

תנאי נחיתות מספרית

ההחלטות המוטעות. אין כל צורך להדגיש מה רבה חשיבותם, לשם השגת יכולת לחימה משופרת בתנאי אסימטריה רב ממדית בשדה הקרב המשתנה במהירות. יכולת משופרת לחוש את הקרינה הנפלטת ממטרות (Target Emission) ולזהות מטרות בעזרת החזר הקרינה מהן (Reflection Signature), יחד עם תהליך עיבוד הנתונים והפצתם, הם בעלי חשיבות מרובה.

□ פיקוד ושליטה יעילים וחסינים (C²)^{3*}

מערכת עצבים זו חיונית לתיזמור^{4*} בזמן ובמרחב של מרכיבי הכוח בהתהוותו^{5*} (Force-in-Being) ולשליטה בדינמיקה של עימותים בתוך זמני תגובה קצרים, במטרה ליישם ביעילות כוחות מוגבלים בהגנה. אמצעי-תקשורת המבוססים על מיקרו-מיניאטור-ריזציה, דיגיטליות ורזיזות במעבר מתדר לתדר (Frequent Agility) משפרים יכולויות אלו במידה עצומה.

^{3*} Command, Control and Communication (פיקוד, שליטה, ותקשורת המוכרים כ"CC3". כאן מדגיש המחבר את שני המרכיבים הראשונים, המשביחים זה את זה — המערכת.

^{4*} תזמור — Orchestration — כתיבת תפקידו של כל כלי בתזמורת.

^{5*} הכוח בהתהוותו — סך הכל מרכיבי הכוח במערכת — כלומר צבא סדיר, מילואים, נשק, יכולת שליטה וכו' הנמצאים במצב של אפשרות מעבר מיכולת פוטנציאלית ליכולת מעשית — המערכת.

□ ניידות טקטית ולוגיסטית גבוהה

כאשר הכוחות מוגבלים והשטח מצומצם ויקר מחייב זמן התגובה, הן בשלבים הראשונים של פריסת הכוחות והן במצבים הטקטיים בשדה הקרב, מערכת ניידות מתוחכמת. כאשר מטפלים בחדירה מפתיעה ומהירה של היריב, היכולת לתגובה מהירה, כולל ניידות מהירה בכל כיוון שהוא (שימוש בניידות או-רית), היא בעלת חשיבות ראשונה במעלה. אותה חשיבות קיימת גם לצורך ניצול הצלחה. מטוסי הנ"ק (המראה ונחיתה קצרים — V/STOL) ומסוקים, כלי רק"מ וכלי-שיט ימיים מהירים, מציעים מגוון של יכולויות. הקטנת גודלם ומשקלם של כלי רק"מ יבש-תיים מבלי לפגוע ביעילות הקרבית שלהם, היא נוסחה מבטיחה בתערובות של מרכיבים משוריינים קלים וכבדים בשדה הקרב.

□ איכון מטרות

התפתחויות מבטיחות נעשו בתחומי יכולת איכון מטרות בלילה, בכל מזג אויר, ולטווח ארוך (בעיקר באמצעים המבוססים על משטחים "שומרי מרחק"^{6*} Stand off). עם אלה נמנים אמצעים הדורשים קו ראייה למטרה ("Line of Sight"), וכאלה המסוגלים לראות מ"עבר לאופק" ("Over the Horizon"). ניתן לשלב יכולת זו בנשק בעל טמ"מ (טעות מעגלית מסתברת)^{7*} אפסי ובמערכת זע"ט^{8*} אמינה. יכולת שיגור מדויקת תלויה בתצפית, שתפקידה לחפש את המטרות ולזהותן. כאשר ההגנה מבוססת על משטחים שומרי-מרחק, על יחידות קטנות ועל לוגיסטיקה מוגבלת, יש לחסל מרכיבים חיוניים של הכוחות התוקפים. מטרה זו תושג על ידי פגיעות מדויקות, שתתאפשרנה בעזרת הנחיה מדויקת ובעזרת ביות על פי חישת החזרי הקרינה מהמטרות.

□ חמ"מ

הנתקפה מחייבת חשיפתם של ריכוזי כוחות גדולים. הצלחת ההגנה מותנית בניצולם המלא של תנאי השטח, של הביצורים, של המחסומים הניידים, מעשה ידי אדם ושל יחידות ניידות של כוחות משולבים. כמות הטילים האישיים המונחים נ"מ ונ"ט גדלה תוך זמן קצר בממדים גדולים מאוד, תהליך שניתן להשתוותו לקפיצה-קוואנטית.^{9*} בדרך זו באה לידי ביטוי מירבי חשיבותו של האדם כיחידה לוחמת. עם פיתוחו של דור חדש של כלי נשק משוגרי כתף, בעלי טווח ארוך יותר, זמן תעופה קצר יותר, יכולת-הרג גדולה יותר, ממדים ומשקל קטנים יותר ומחיר נמוך יותר יהפוך האדם ללא ספק, למכונת לחימה רבת עצמה, המתאימה במיוחד לקרב הגנה. מטוסים זריזי-תמרון

^{6*} שומרי-מרחק — ריחוקם משדה הקרב מבטיח את בטחונם.

^{7*} טמ"מ — Circular Error Probability — CEP.

^{8*} זע"ט — Identification Friend-Foe — IFF — זיהוי עמית-טורף.

^{9*} מונח בפיסיקה, שמשמעותו גידול מהיר ומיידי בסדרי גודל.

ומתוחכמים (הן בעלי כנף קבועה והן הליקופטרים), וכלי רכב קלי שריון (או אפילו "רכים"), יוסיפו ניידות גבוהה ליכולת המפותחת לשיגור כוח-האש, וכך יציעו "חיסכון בכוח".

□ מחסומים מיידים ותחמושות שטח

שדות מוקשים, שניתן להניחם במהירות, הם בעלי יתרונות על פני שדות המוקשים הנייחים המקובלים. הם יכולים להאט את התקדמותו של כוח משוריין או ממוכן, להסב לו אבידות, לתעל את כוחותיו ובמקרים מסוימים אף לחסום חזירות בעילות. כוח כזה, אם יואט, יהיה צפוי לפגיעות הרסניות על-ידי חמ"מ. השימוש במוקשים פזירי אויר או בארטילריה, בשילוב עם חימוש נ"ט ארוך-טווח ותחמושות-שטח, עשוי להפוך, כפי שצינו מספר משקיפים, לגירסה מודרנית של גדר-התיל והמקלע שאיפיינו את שדות הקרב של מלחמת העולם הראשונה. על מנת לספק את הגמישות ואת האפקטים הדרושים למשימות רב-תכליתיות, קשורים פתרונות כאלה במידה רבה לפיתוחם של הישגים מתקדמים וראשים קרביים מותאמים במיוחד, בעלי יכולת חזירת-נקודה-הקשה משופרת או תחמושות שטח, כמו מוקשונים, פצצונות ופצצות דלק-אויר (כגון פצצות הלם). ההשלכות הכלכליות שיש לחימוש זה לגבי חיסכון בכוח אדם והקטנת מידת התשתו הן ברורות.

תוצאתן המצטברת של כל ההתפתחויות הללו באה לידי ביטוי בטיעון, שהודות לטכנולוגיה המודרנית, שוב תזכה ההגנה בעדיפות על ההתקפה, ושתיתכן הגנה של מעטים מול רבים. מכל מקום, השאלות הבסיסיות באשר לתוצאתה של מלחמה אינן פתורות די צרכן, ומחייבות ניתוח יותר קפדני.

הגנה התקפית

טענתי היא, שבהיעדר אופציות התקפיות מוגדרות, לא תוכל אסטרטגיה הגנתית — סבילה או מגיבה (Reactive Defence) בעיקרה, המבוססת על כוח-אש ועל לחימה בתוך שטח ידיות, לעמוד בפני אסטרטגיה התקפית של תוקפן, שלרשותו עומד כוח צבאי התקפי גדול, סדיר ומאורגן היטב. אם תוקפן כזה משוכנע, שהוא חסין מפני התקפות בשטח-רשלו, הוא יכול להקדיש את כל משאביו להתקפה. אם התוקפן בפור-טנציה ישוכנע שהוא חשוף להתקפה עליו (כדוגמת מתקפה מקדימה), הוא יסיט חלק ניכר ממשאביו משדה הקרב אל האזורים בערפו שאליהם מתייחס האיום. לדוגמה — תפיסתה של מצרים את האיום, שהציב מולה חיל האויר הישראלי נתגלתה בבהירות רבה במלחמת יום הכיפורים, כאשר 200,000 מאנשיה הטובים ביותר הוקצו למערכת ההגנה האוירית. מספר זה מייצג חלק משמעותי ביותר מהסדר-המצב-רי. כך יכול המגן להשתמש באיום כדי לפצל את המשאבים הפוטנציאליים שלו ושל התוקפן בין תכנון-תיו ההתקפיות לצרכיו ההגנתיים.

כאשר הפתעה משולבת בקיומו של צבא סדיר גדול, הפרוס בעמדות קדומניות לאורך הגבול, ההסתברות להשגת ניצחון מהיר ו"זול" היא ניכרת. יכולתה של הגנה מגיבה הנשענת על כוח אש קונבנציונאלי לבלום מתקפה מאסיבית בתנאים אלה אינה מספקת. הגנה כזאת לא תוכל למנוע מהתוקפן הצלחה ניכרת, שמשמעותה השגת יעד מוגבל או אפילו ניצחון מוחלט. המסקנה אליה הגיעה צרפת אחרי מלחמת העולם הראשונה, היא כי "מבין מרכיבי-היסוד — אש ותנועה — האש היא השלטת" (ציטוט מלידל הארט). מס-קנה זו היא תזכורת מאירת עיניים לנקודה זו.

ההפתעה היא אכן מרכיב היסוד הבסיסי ביותר. כש-היא מושגת, היא יכולה להיות דרמאטית ומכרעת. הצד המופתע בדרך כלל מוצא משיווי משקלו, ומגיב במבוכה. ההפתעה היתה, ועודנה, המרשם הטוב ביותר למלחמה מכרעת. מאחר שההפתעה מכוונת לתפיסות ולציפיות, כלומר, פיענוח בעוד מועד של כוונות וסיכויים, הגורמים החשובים בהם הם ההיבטים הפסיכולוגיים והפוליטיים ולא הממדים הצבאיים. בעימות מול יריב, שביכולתו לתקוף התקפת פתע, הודות לצבאו הסדיר ולשימוש בחשאייות והטעיה, על המגן להמעיט את הפיתוי הניצב בפני התוקפן על ידי השקעה ביכולת צבאית להרתיע התקפה כזו, ואם יהיה צורך למנוע תבוסה. הערובה העיקרית כנגד התקפת פתע, בנוסף לכוונות אמינה, להגנה ולכוחות לספוג מהלומה ולהתאושש ממנה, היא קיומו של כוח צבאי ניכר היכול להגיב במהירות ובעצמה, על-ידי שימוש מירבי בתורו במרכיבי ההפתעה (כלומר: בזמן, בשיטה או במקום, בצירופים שונים). גישה זו קוראת לאסטרטגיה המשלבת אופציות התקפיות והגנתיות, בניגוד לגישה הבלבדית של הגנה מגיבה, כפי שמטיפים לה כמה ממצדדי החמ"מ.

אינני רוצה להמעיט בחשיבותה של גישת ההגנה הסבילה, אך עם זאת אין לראות בה יותר מחלק של טאקטיקת ניהול הקרב, כלומר מרכיב אחד מתוך גישה רחבה יותר של הגנה פעילה. חמ"מ וטכנולוגיות הדיוק המתייחסות אליו, כפי שתוארו לעיל, מאפשרות העברה ניכרת של כוח האדם המצוי, מאיחוש מתחמי הגנה סבילה לאופציות של התקפות נגד. יש גם לזכור, שאסטרטגיה הגנתית שביסודה אופציה אחת בלבד, עלולה להוביל, דרך תהליכים פסיכולוגיים, למני-טאליות הגנתית (המקובלת כיום בחשיבה הפוליטית המערבית, המתבססת על ערכים דמוקרטיים, כעמדה מוסרית חיובית). כל גישה הגנתית סבילה טהורה כגון אסטרטגיות צבאיות חד ממדיות אחרות, שנשלל מהן היתרון, הטמון בניצול כל מגוון האופציות, על-ול לה הסתיים בשואה צבאית, כפי שהודגם בתבוסה הצרפתית בשנת 1940.

אחד הלקחים העיקריים של מלחמת יום הכיפורים לימד כי, "בהגנה בלבד, אי אפשר לנצח במלחמה. ניתן לבלום את האויב ולהסב לו אבידות, אך כדי לנצח חייבים להתקיף, וככל שיתקפו מהר יותר — כך ייטב".

לקח זה, יותר משהוא מדגים מנטאליות תוקפנית, מלמד כי אמונה בלתי מוצדקת במדיניות של הגנה סבילה טהורה עשויה להטעות. עם זאת יש להדגיש כי קיומה של אופציה התקפית בידי המגן עלול להזיק לו, כי היא הופכת את ריכוזי הכוח שלו למטרות לתקיפות מקדימות מן האויר. (ריכוזי כוח אלה כולל לים בדרך כלל צוותי-קרב משולבים של שריון, חרמ"ש, ארטילריה וכוח אוירי) מכל מקום, יעילותן של מהלך-מות-מקדימות אלה, שתתבצענה על-ידי תוקפן אפי-שרי, הולכת ומוטלת בספק מאותה סיבה עצמה; חמ"מ נעשה כה יעיל בחיסול מערכות שיגור אויריות יקרות, עד שהגנה נ"מ יכולה לטפל במרבית האיומים. אפשרות השרידות של הכוחות המגינים גוברת הודות לפיזור כוחות ול"הקשיית" המטרות.*

הצורך בהגנה פעילה ובשיבוש מהיר של ההתקפה מחייב נקיטת יזמה מיידיית — במטרה לשבש את אסטרטגיית התוקפן בהזדמנות הראשונה, ולא רק להגיב על פעולות היריב על-ידי השמדת הטנקים וה-מטוסים שלו בהתאם לסדר הופעתם בשדה הקרב. יחסי-גומלין אסטרטגיים בעימות אינטנסיבי דורשים ניצול מירבי של אופציות הגנה והתקפה כאחת, על מנת להפוך את ההרתעה לאמינה. כלומר יש לייצב משברים לפני התפרצותם או מייד עם תחילתם, ולה-פוך את עצם הלחימה, בעת הצורך, לאמצעי שיבטיח את השגת מטרות ההגנה.

הדרישות

הדרישות בהגנה, והיכולויות אותם מעמידה הטכנו-לוגיה לרשות ההגנה, תוארו לעיל, ונותחו בהרחבה על-ידי מספר אנשים. הדרישות ההתקפיות הן חלק בלתי נפרד מתפיסה רחבה יותר של אסטרטגיית הגנה פעילה וניתן לסכמן כך: היכולת להקרין איומים אמינים בהקדם על כל שטחו של התוקפן, ובמיוחד על יעדיו הלאומיים והאסטרטגיים, או בסמוך להם צריכה להתממש הן בעזרת מערכות נשק, והן בעזרת כוחות (כלומר יש ליצור תשתית של ציוד ושל כוח אדם), שתכליתם מניעת השגים והרתעה.

מערכות הנשק צריכות להיות בעלות יכולת לשגר חימוש לטווחים ארוכים ובדיוק גבוה. חימוש זה כולל טילי שיוט וטילים באליסטטים, חמ"מ משוגר מהאויר וכו'. הדיוק מוגדר במונחים של כמה עשרות רגל, ומש-קל הראשים הקרביים הוא 500 עד 3,000 פאונדס (שהם 225—1,350 ק"ג). הכוחות צריכים להתבסס על צוותי קרב גדולים, משולבים ויבילי אויר (או ים). כוחות אלו יופעלו במהירות בשטחים "רכים" או "מרוככים" בשטחי האויב, בשלבים שונים של העי-מות. עליונות אוירית מקומית תהיה חיונית. דרישה זו תהיה בודאי שנויה במחלוקת, שכן מורכבותם ופגיי-עותם של קוי האספקה לכוחות שהונחתו בעומק רב

מעמידה בסכנה את עצם קיומם. עם זאת, יש לראות אמצעים כאלה כחלק ממערך של מאמצים התקפיים מתואמים ומתוזמנים היטב, ולא כפעולה בודדת. גורם נוסף שיש לשקול, הוא התוצאה שתתקבל מחישוב ההפ-רשים בין סכום הכסף המושקע על-ידי המגן ביצירת האיום לבצע מבצע מעין זה, לבין הרווחים הצפויים מהכפיה על האויב, להקצות משאבים להגנה לפני העימות או בזמן מהלכו, הנוצרת בדרך זו. השילוב הטוב ביותר, יושג על ידי גודל יחס ההפרשים והעלות/יעילות של גישה כזו למטרות הגנה.

על המגן להיות מוכן לשבש את בסיס האופציה ההתקפית של התוקפן (בסיס זה הוא ניידותו), הן כאשר הוא מרכז את כוחותיו והן כאשר הוא מטיל אותם לפלישה. ביצוע פעולה מעין זו מחייב, בראש ובראשונה, התעלמות מהגדרות מיושנות של "תוקפ-נות" ומ"זכויות הגנה" בחוק הבינלאומי, ולחילופין — הגדרתן מחדש והתאמתן להשלכות של המציאות בת ימינו. מבצעית, הכרחי, כצעד הנמוך אך במעט מהכ-חתת מהלומות מקדימות הרסניות, לשתק (לפחות זמנית) את כוחותיו ההתקפיים של היריב בנקודות המוצא שלהם או בסמוך להן. הקפאה קדומנית זו יכר-לה להעשות על-ידי חמ"מ ארוך טווח, שיפזר תערובת של מוקשים פזירים (נ"א, נ"ר, נ"ט ונ"מ)*. ניתן לשאול עד כמה מוסרית, חוקית ויעילה תהיה מתקפה מקדימה מעין זו, שביסודה אינה קטלנית וגובה מחיר נמוך בחיי אדם; אך יש לשקול אותה מול האלטרנ-טיבה של ספיגת תוצאותיה של פלישה מאסיבית שהתאפשרה הודות להפתעה וביחסי כוחות אסימט-ריים, דבר שיעלה בודאי ביותר חיי אדם ויגרום ליותר סבל. כל הגישה שהוצגה מכוונת לשיבוש לוחות זמנים ומאמצים התקפיים מתואמים של היריב כבר בתכ-נום, לפני שכוונותיו יהפכו למציאות מסופנת.

על המגן לקיים בידייו את היזמה. דבר זה יכול להיע-שות במידה מוגבלת על ידי הכוחות ההגנתיים הפרוסים מראש בשטח, אם הוכנו לכך. הכוחות הללו צריכים לכלול חמ"מ וצוותי-קרב משולבים הכוללים שריון, חי"ר ממונע, ארטילריה מתנייעת ומטוסים טאקטיים. יש צורך ליצור אפשרות לנצל את הצלחת ההגנה המ-גיבה ולהעביר את היזמה מהתוקף אל המגן. אזי יוכל המגן לבצע מאמצים התקפיים המכוונים לנקודות תורפה, ולשבש את שיווי המשקל המתוכנן של התו-קף. יכולת זו מחייבת בניית עוצבות אחרות, נפרדות, עצמאיות, מיומנות, ומשולבות שתתאפינה ביכולת להשיג הלם. אורח פעולתן יכלול מאמצים התקפיים גדולים, עצמאיים, מתוכננים מראש, המכוונים אל נקודות "רכות" במערך האויב. גישה זו הולכת בעק-בות דוקטרינת הפרשים או השריון הקלאסית, כפי שנוסחה ויושמה על-ידי גודריאן (Guderian) ופון

*2. מוקש נ"מ — Anti-Air. הכוונה למערכת נ"מ שתוטל על הקר-קע, ותופעל על-ידי גירוי, שמקורו במטוס או מסוק, אפשרות נוספת היא הפעלת מוקש על הקרקע מהאויר.

*1. הקשייה — Hardening — מיוגן באמצעות שכבות-מגן של בטון, סלעים, וכו', המשפר את יכולת העמידות של המטרה בפני פגיעות.

אוריות מלכתחילה, הן יכולות להיות מאוד אלגנטיות, ועם זאת בלתי מעשיות, והן לא תעמודנה במבחן המציאות.

יזמה והפתעה חייבים להישאר מרכיבים חיוניים של דוקטרינה קונבנציונאלית רחבה: אסור להשאירן בל-עדיית בידי התוקף. אסטרטגיה הגנתית פעילה רבת-אופציות, גמישה, בעלת עליונות איכותית, משולבת היטב בטכנולוגיות החדשות של דיוק ומודיעין, עשויה להביס את התוקפן הנהנה מעליונות כמותית. כל אלה, כמובן, עדיפותם נמוכה מהשגתו של פירוק-נשק הדדי ומאוזן, שיתבסס על אָמון הדדי, על פיקוח הדוק, ועל הקטנת הנטיות התוקפניות, באמצעות תהליכים פוליטיים. מכל מקום, במישור מעשי יותר, הגישה המוצעת כאן נותנת תקווה מסוימת לאלטרנטיבה לדוקטרינות הגנה המבוססות על נשק גרעיני.

הערות

1. למען האמת, במסגרת נאט"ו אין הסכמה כוללת ביחס לכוחות האמיתיות של ברית וארשה, ויש המפקקים אם הן אכן תוקפניות. נקודת השקפה זו באה לידי ביטוי בהמלצה להעלות את מחיר התוקפנות במידה כזו שתבטל את יתרונות ההתקפה. אם החמ"מ יעלה את מחיר ההתקפה במסגרת המדיניות הנתונה של הגנה-סופגת (Absorbing Defence), או אז הוא יתאים לצרכים. תהא אמינותו של שיקול זה אשר תהא במקרים בהם המוטיבציה להתקפה (כלומר — נכונות לשלם מחיר גבוה עבור התקפה ונצחון) איננה גבוהה, לדוגמה — בעימות ברה"מ-שבדיה, הנה במקרים אחרים — כאשר המוטיבציות ההתקפיות הן גבוהות ביותר, כמו בארצות ערב במזרח התיכון, כשהשיקול מחיר/רווח איננו ישים, הטיעון איננו מדויק.
2. אני מנסה במודע לחלוף על פני בעיות היסוד המתייחסות לתפיסות של "ניצחון" ו-"תבוסה", בגלל מעורפותן. באירופה, "ניצחון" עשוי להיות הרתעה ובלימה. במזה"ת, "ניצחון" הוא בעל אופי שונה לחלוטין — אנלוגיה מפורשת או תת-מודעת בין שני מצבים אלה באורח זה היא מטעה, והאורח שבו אדם תופס מצב אחד מהכרח יגרום עיוות ביישומו למצב אחר.
3. ראה מאמרו של פרופ' עמיאל, בקובץ: Louis Williams (Ed.): *Military Aspects of the Israeli-Arab Conflict* (Tel Aviv University Publishing Projects, 1975) pp. 16—22.
4. מדברי האלוף בנימין פלד, מפקדו הקודם של חיל האוויר, בקובץ המצוין, בהערה מס' 4, עמ' 254.
5. מלחמת יום הכיפורים מהווה מקרה בלתי רגיל שבו צד מופתע התאושש מהר מאוד ואפילו השיג ניצחון צבאי.
6. מדברי רא"ל דוד אלעזר ז"ל, לשעבר רמטכ"ל צה"ל, בקובץ המצוין, בהערה מס' 4, עמ' 250.
7. A. Wholstetter: *Threats and Promises of Peace: Europe and America in the New Era*, Orbis Vol. XVII No. 4, 1974, pp. 1107—1144.
8. S. Canby: *The Alliance and Europe*; Part IV: Military Doctrine and Technology, Adelph Paper, No. 109 (London, IISS, 1975). J.F.C. Fuller: *Armament and History* (New-York, Ch. Scribners and Sons, 1945), p. 257.

במהלך עריכת חוברת זו נפטר פרופסור סעדיה עמיאל. בנוסף לתפקידיו בתחום האקדמי בנושאי הכימיה הגרעינית שימש המנוח גם כמדען בכיר וכיועץ לשרי הביטחון, בתחומי האסטרטגיה והתכנון הבטחוני.

סאקט (Von Seckt) *³ וכן על ידי כמה מפקדים בכירים ישראלים. גישה זו קוראת ליישום שיטת ה-"Einbruch und Durchbruch" — הבקעת הפירצה, מעבר דרכה והתפרסות רחבה מעבר לה, בעורף. הניסיון מוכיח, כי יחידות משוריינות קטנות יחסית, שתכליתן להשפיע במהירות על מצבים אסטרטגיים, יכולות לשנות בדרך זו באורח דרמאטי את תוצאות המלחמה. התפתחות הקלאסית, שבה הגוף העיקרי של האויב מרותק, ויחידות משנה של פרשים או שריון חודרות או אוגפות כדי להכות בעורף ("לא להרוג אלא לנוע — לא כדי להרוג אלא לנוע כדי לזרוע בהלה, להכות במבוכה, לשתק...")⁸ הן סיוט המקפיא דמו של כל פיקוד גבוה, ותפיסת קיומו של איום מעין זה מחייבת את התוקף להכנות ניכרות לכל מקרה אפשרי, ולהקציאת כוחות ניכרים על חשבון ראש החנית ההתקפי, וכך מוקל מצבו של הצד המגן.

סיכום

במאבק קונבנציונלי בין שני צדדים, שכוחותיהם אסימטריים, מומלצת אסטרטגיה מאוזנת רבת-אופציות כדרך הטובה ביותר להשגת יציבות פוליטית-אסטרטגית. יישומה של גישה זו מחייב מבנה כוח יבשתי בן שני מרכיבים: האחד כולל צוותי לחימה משולבים הגנתיים שתפקידם הגנה-מגיבה, והאחר — עוצבות משולבות התקפיות. במרכיב הראשון הדגש הוא על כוח אש ניכר ומדויק; בשני — הדגש הוא על ניידות. חישוב מפורט של השילוב האופטימאלי בין שני המרכיבים עבור מצבים ספציפיים חייב להערך לאור מגבלות במשאבים, תנאי השטח הספציפי והמצב הפוליטי הנתון. באורח דומה, התשובה לשאלה אילו מרכיבי נשק נוספים מספקים תפוקה שולית מירבית, חייבת להינתן, בכל מקרה, על בסיס ניתוח מפורט. יעילותן של ההגנה-המגיבה וההגנה-הפעילה מותנית באיכות המודיעין הקרבי וברמת הפיקוד והשליטה, הן במונחים של "זמן אמיתי" והן במונחים אופרטיביים. שילוב מרכיבים אלה, עם טכנולוגיות מתקדמות של איכון מטרות וחמ"מ, המסוגלים לפעול בכל מזג-אוויר ועם ניידות, עשוי ליצור מערכת חוקים חדשה, לא אריתמטית (כמותית), אלא איכותית מכוח עצמה בהערכת מאזן כוחות בתנאים של אסימטריה כמותית בכוחות הקונבנציונליים. בנוסף להם יכולים המרכיבים הבלתי-ניתנים למדידה של כוח-רצון, מנהיגות וגורמים אנושיים וחברתיים לפצות על נחיתות מספרית.

גישות למדיניות הגנה הכוללות אופציה אחת הבנויה סביב טכנולוגיות דיוק וחמ"מ נתונות בסכנה, שת הפוכה ללא-יותר מאשר מהדורה מאוחרת של פילוסופיות החומה הסינית. וקר-מאזינו, ודינן נחרץ לכישלון, באותה מידה שהללו נכשלו. כמו הרבה תי-

³ גודריאן — מפקד שריון גרמני נודע במלחמת העולם השנייה. לקראת סוף המלחמה התמנה לרמטכ"ל צבא היבשה הגרמני. פון סאקט — רמטכ"ל צבא גרמניה לאחר מלחמת העולם הראשונה (הרפובליקה הווימארית).